

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Kysymys 34.

Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

Ehdotettua aluejakoa ei voi pitää Etelä-Savon aluehallinnon kannalta tarkoituksenmukaisena.

Nykyisen maakuntajakolain mukaan maa jaetaan alueiden kehittämistä ja alueiden käytön suunnittelua varten maakuntiin. Maakunnaksi on määritetty alue, johon kuuluvat kunnat muodostavat toiminnallisesti ja taloudellisesti sekä alueen suunnittelun kannalta tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. Maakuntajaon on nykyisin muodostettava tarkoituksenmukainen kokonaisuus myös valtion aluehallinnon tehtävien ja palveluiden järjestämiseksi.

Lakiesityksissä sote-maakuntajaosta ja samalla myös maakuntajaosta säädettäisiin sote-maakuntarakennelaisissa. Sote-maakunnan olisi muodostuttava yhtenäisestä alueesta, joka muodostaa toiminnallisen kokonaisuuden. Sote-maakuntaa voitaisiin muuttaa, jos muutos parantaa:

- 1) sote-maakunnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vastata palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta tai muuten edistää sote-maakunnan toimintakykyä; tai*
- 2) sote- maakunnan asukkaiden palveluja tai elinolosuhteita*

Sote-maakuntaa muutettaessa tulisi pyrkiä kielellisesti yhteensopiviin alueisiin, joissa turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan.

Maakuntajaolla on huomattava merkitys myös muiden kuin sote-palveluiden tuottamiselle. Maakunnan liitto vastaa aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta ja maakunnan yleisestä kehittämisestä yhteistyössä valtion viranomaisten, alueen keskuskaupunkien ja muiden kuntien, yliopistojen ja korkeakoulujen sekä alueiden kehittämiseen osallistuvien muiden eri tahojen kanssa. Alueiden kehittämisen lisäksi maakunnan liiton lakisääteisenä tehtävänä on maakuntakaavoitus. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) edistää alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueellaan, joka pohjautuu maakuntajakoon.

Suomen nykyinen maakuntajako ja aluehallinto perustuu 18 maakuntaan. Etelä-Savon maakunta muodostaa luonnonoloiltaan ja elinkeinorakenteeltaan luontevan kokonaisuuden. Alueiden kehittämisen ja suunnittelun kannalta keskeisessä asemassa ovat maakunnan liiton ja ELY-keskuksen tehtävien järjestäminen ja yhteistyö. Se sujuu nykyään luontevasti ja hyvin. Etelä-Savo pystyy nykyisin hoitamaan hyvällä tavalla maakunnan suunnittelun tehtävät. Etelä-Savon ELY-keskus pystyy myös tuottamaan hyvin vastuullansa olevat valtion aluehallinnon palvelut. Sillä on myös huomattavia omaa toimialueetta suurempia vastuuta. Etelä-

Savon TE-toimisto tuottaa TE-palvelut maakunnan alueelle ja sillä on toimipaikat Mikkelissä, Pieksämäellä ja Savonlinnassa.

Savonlinnan seutukunnan siirtyminen Pohjois-Savoon heikentäisi huomattavasti Etelä-Savon maakuntaa sekä maakuntaliiton, ELY-keskuksen ja TE-toimiston toimintaedellytyksiä. Muutos on niin merkittävä, ettei sitä pidä tehdä yksittäisenä sote-maakuntaratkaisuna ilman koko maata koskevaa maakuntien ja valtion aluehallinnon tarkastelua. Sellaista ei ole nyt näköpiirissä.

Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueeseen muutoksella ei olisi vaikutusta. Sen sijaan moniin muihin toimialuejakoihin muutoksella olisi vaikutusta. Alueiden kehittämisen ja kumppanuuksien kannalta merkittäviin Etelä-Savon kauppakamarin, Etelä-Savon yrittäjien ja metsäkeskuksen sekä monien muiden järjestöjen ja toimijoiden toimialueisiin kohdistuisi muutospainetta.

Sote-maakuntajaossa on keskeiseen asemaan noussut Mikkelin ja Savonlinnan sairaaloiden roolin ja palveluiden turvaaminen. Asiasta ei ole päästy sopimukseen ao. sairaanhoitopiirien kesken. Huomionarvoista asiassa on se, että sairaaloiden työnjaosta tulee sopia sote-maakuntien yhteistyösopimuksessa erva-alueen sisällä. Työnjaosta pitää sopia erva-alueen puitteissa huolimatta siitä, kuuluuko Savonlinnan seutu Etelä-Savon vai Pohjois-Savon sotemaakuntaan. Työnjaosta voidaan sopia nykyisessä maakuntien muodostamassa hallintokokonaisuudessa ilman, että maakuntajakoon tehdään muuta aluehallintoa radikaalisti heikentäviä muutoksia.

Kysymys 35

Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilta olisi lausunnonantajan toimintaa:

Kuntien tulisi kuulua Etelä-Savon maakuntaan

Etelä-Savon ELY keskus hoitaa valtionhallinnon alueellisia toimeenpano- ja kehittämistehtäviä Etelä-Savon maakunnan alueella. ELY-keskusten välillä on tehty työnjakoa monissa tehtävissä. Etelä-Savolla on vastuullaan palveluiden tuottamista omaa aluettaan laajemmin. TE-hallinnon asiakaspalvelukeskus tuottaa neuvontapalveluita henkilöasiakkaille ja yrityksille koko valtakunnan alueella. Etelä-Savon ELY-keskus toimii rakennerahasto-ohjelmien välittävänä toimielimenä ja tekee Itä-Suomessa ELY-keskusten näiden ohjelmien rahoitus- ja maksatuspäätökset. Etelä-Savon ELY-keskus koordinoi Vuoksen vesistöalueen vesienhoidon ja saimaannorpan suojelun suunnittelua. Vastaavasti Etelä-Savo saa palveluita muilta ELY-keskuksilta kuten liikenteen ja kalatalouden palvelut Pohjois-Savon ELY-keskuksesta. ELY-keskusten ja TE-toimistojen yhteisen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) kotipaikka on Mikkelin ja sen henkilöstö työskentelee monipaikkaisesti ympäri Suomea.

Maaseutuhallinnossa maakunnassa toimii ELY-keskuksen lisäksi kuntien yhteistoiminta-alueet ja Leader-ryhmät. Kuntien yhteistoiminta-alueita on kolme, Mikkelin maaseututoimi (Hirvensalmi, Kangasniemi, Mikkelin, Mäntyharju, Pertunmaa, Pieksämäki, Puumala), Rantasalmen maaseututoimi (Joroinen, Juva, Rantasalmi, Sulkava) ja Itä-Savon maaseututoimi (Enonkoski, Heinävesi, Savonlinna). Leader-ryhmiä toimii myös kolme Veejjakaja (Hirvensalmi, Kangasniemi, Mikkelin, Mäntyharju, Pieksämäki, Puumala), Rajupusu (Joroinen, Juva, Rantasalmi, Sulkava) ja Piällysmies (Enonkoski, Heinävesi, Savonlinna).

Itä-Savon kuntien siirtyminen Pohjois-Savoon vaikuttaisi monin tavoin Etelä-Savon ELY-keskuksen ja TE-toimiston toimintaan. Seuraavassa luonnehditaan muutoksen vaikutuksia eri palvelukokonaisuuksiin:

Alueidenkehittämisen palvelut

Palveluissa on keskeistä yhteistyö ja yhteinen tavoitteenasettelu maakuntaliiton ja muiden maakunnan toimijoiden kanssa. Muutos vähentäisi ELY-keskuksen alueidenkehittämisen resursseja ja toimintameno- mää- rahoja, mikä heikentäisi sen kykyä tehdä strategista suunnittelua ja ennakointia.

Alueidenkäytön palvelut

Itä-Savon kuntien alueidenkäytön suunnittelu on niiden väestöosuutta suurempaa. Tämä johtuu muuta maakunta runsaammasta matkailurakentamisesta. Lisäksi alueen suunnitteluun sisältyy erityisosaamista vaativaa norpansuojelun ja matkailun yhteensovittamista ja alueella on runsaasti erityisen arvokkaita kulttuuriympäristöjä. ELY-keskuksen kuntien kaavoituksen ja rakentamistoimen palvelut tuotetaan muutaman henkilön toimesta. Muutoksesta johtuva palvelutuotannon volyymin laskeminen vaikeuttaa riittävän osaa- misen turvaamista näissä palveluissa.

Liikennepalvelut

Liikennepalvelut maakuntaan tuotetaan Pohjois-Savon ELY-keskuksesta. Muutoksella ei olisi merkittävää vaikutusta palvelutuotantoon.

Maaseudun kehittämispalvelut

Maaseudun kehittämispalvelut tuotetaan maakunnallisten maaseutuohjelmien pohjalta. Maaseutuohjel- man yritysrahoituksesta on 57 % kohdistunut Itä-Savoon. Väestöosuutta suurempi rahoitus johtuu alueella tapahtuneista suurista matkailuinvestoinneista ja maaseutumatkailusta. Osa maaseudun kehittämishank- keista toteutetaan maakunnallisina, joten niiden kohdistumista on vaikea arvioida. Muutos aiheuttaisi sen, että Itä-Savon maaseudun kehittämisrahoitus käsiteltäisiin Pohjois-Savossa. Todennäköisesti Itä-Savon suh- teellinen asema maaseuturahoituksessa heikkenisi nykytilanteeseen verrattuna. Etelä-Savon maaseudun kehittämisrahoitus laskisi Itä-Savon väestöosuutta vastaavalla määrällä ja ELY-keskus tuottaisi palvelut su- pistuneen maakunnan alueelle.

Maatalous- ja elintarviketuotannon palvelut

Vuonna 2019 viljelijätukia maksettiin 2539 maatilalle yhteensä 59,8 milj. €. Maatiloista 661 (30 %) sijaitsee Itä-Savon alueella. Maatalouden investointitukista 37 % (7,6 M€) on kohdistunut ohjelmakaudella Itä-Savon alueelle. Viljelijätukia Itä-Savoon kohdistuu jokseenkin väestöosuutta vastaa määrä, mutta investointitukia Itä-Savoon on kohdistunut väestöosuutta enemmän. Viljelijätukiin maakuntamuutoksella ei olisi vaikutusta. Niiden valvonta hoidettaisiin Pohjois-Savosta ja Etelä-Savon ELY-keskus tuottaisi palvelut supistuneen maa- kunnan alueelle.

Ympäristönsuojelun palvelut

Etelä-Savossa on 136 toimijaa, joiden ympäristölupaa ELY-keskus valvoo. Jätehuoltorekisteriin merkittyjä toimijoita on 101. Näistä ympäristölupavollisista toimijoista 40 ja jätere- kisteriin merkityistä toimijoista 28 sijaitsee Itä-Savossa. Näitä koskevat valvontapalvelut tuotettaisiin jatkossa Pohjois-Savon ELY-keskuk- sesta. Etelä-Savon ELY-keskus tuottaisi palvelut supistuneen maakunnan alueelle ja sen valvontapalveluiden volyymi olisi ELY-keskuksista valtakunnan pienin. Osaamisen ja asiantuntemuksen turvaaminen olisi haas- teellista.

Yritysten kehittämis- ja rahoituspalvelut

Etelä-Savon ELY-keskus tekee Itä-Suomessa EU:n rakennerahasto-ohjelmien ja TEM:n kansallisen rahoituk- sen yritystukipäätökset. Vuonna 2019 Itä-Suomeen kohdistui tätä innovaatorahoitusta 54 M€ ja Etelä-Sa- voon tästä kohdistui 11 M€. Yritysten kehittämisavustuksista 38 % kohdistui Itä-Savoon ja yksittäisistä

kunnista eniten avustuksia kohdistui Savonlinnaan. Koska yritysrahoitus käsitellään Itä-Suomen tasolla, ei muutoksella sinällään ole vaikutuksia yritystukien käsittelyyn ja kohdentumiseen Itä-Savon alueella. Maakuntamuutoksella olisi ilmeisesti vaikutusta myös yritys- ja elinkeinotoiminnan muiden toimijoiden (kauppakamari, yrittäjäjärjestöt) toimintaan ja aluejakoihin.

Kehittämis- ja hankerahoituksen palvelut

Etelä-Savon ELY-keskus tekee Itä-Suomessa EU:n rakennerahasto-ohjelmien EAKR- ja ESR-kehittämishankkepäätökset. Vuonna 2019 Itä-Suomeen kohdistui kehittämisrahoitusta 38,5 M€ ja tästä Etelä-Savoon kohdistui 9,8 M€. Etelä-Savon kehittämisrahoituksesta 45 % kohdistui Itä-Savoon. Koska kehittämisrahoitus käsitellään Itä-Suomen tasolla, ei muutoksella sinällään ole vaikutuksia kehittämistukien käsittelyyn ja kohdentumiseen Itä-Savon alueella.

Työnvälityspalvelut

Etelä-Savo TE-toiston toimialue kattaa Etelä-Savon maakunnan. Toimistolla on toimipaikat Mikkelissä, Pieksämäellä ja Savonlinnassa. Kesäkuun työllisyyskatsauksen mukaan työllisyystilanne Etelä-Savossa oli heikoin Savonlinnan seutukunnassa, jossa työttömien osuus työvoimasta oli 15,8 %. Mikkelin ja Pieksämäen seutukunnissa vastaavat luvut olivat 14,1 ja 12,3 %. Maakuntamuutoksen seurauksen Savonlinnan toimipaikka muuttuisi Pohjois-Savon TE-toimiston toimipaikaksi, joka huolehtisi TE-palveluista Itä-Savon alueella. Vastaavasti Itä-Savon alueen työllisyyden hoitoon osoitetut resurssit osoitettaisiin jatkossa Etelä-Savon sijasta Pohjois-Savon TE-toimistolle. Etelä-Savon ELY-keskus ja TE-toimisto hankkivat työnhakijoiden osaamisen ja valmiuksien kehittämispalveluita maakunnan alueelle. Muutoksen seurauksena näiden palveluiden hankinta siirtyisi Itä-Savon osalta Pohjois-Savon ELY-keskukselle.

Luonnonsuojelun palvelut

Etelä-Savo sijoittuu keskelle Järvi-Suomea. Maakunnan itäosaa hallitsevat Saimaan suuret osa-allaat. Maakunta on vedenjakaja-alue ja länsiosan vesistöt kuuluvat Kymijoen vesistöalueeseen. Itä-Savon maakuntamuutos aiheuttaisi sen, että Saimaan keskeiset ja suuret vesialueet (mm. Haukivesi, Pihlajavesi ja Puruvesi) sekä niillä sijaitsevat kansallispuistot ja luonnonsuojelualueet siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Saimaannorpista elää 90% Savonlinnan seutukunnalla ja todennäköisesti ELY-keskuksen norpansuojelun erikoistumistehtävä olisi järjestettävä uudella tavalla. Etelä-Savosta siirtyisi samalla 35% Natura-alueista ja niihin liittyvistä tehtävistä. Muutoksella olisi huomattava vaikutus Etelä-Savon ELY-keskuksen luonnonsuojelupalveluiden tuottamiseen. Tehtävien ja palveluiden volyymin laskeminen vaikeuttaisi riittävän osaamisen turvaamista näissä palveluissa.

Vesi- ja kalatalouden palvelut

ELY-keskuksen vesitalouden palveluiden tuottamisessa tehdään Suomessa yhteistyötä kolmella suuralueella. Etelä-Savon ELY-keskus kuuluu samaan suuralueeseen Uudenmaan, Kaakkois-Suomen, Hämeen, Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon kanssa. Muutoksella ei olisi vaikutusta suuralueen yhteistyöhön. Sen sijaan yksittäisten vesitaloushankkeiden ja vesien käytön valvontatehtävien hoito siirtyisi Itä-Savon osalta Pohjois-Savoon. Kalatalouspalveluiden osalta Pohjois-Savon ELY-keskus vastaa järjestämisestä edellä kuvattulla suuralueella. Muutoksella ei olisi vaikutusta kalatalouspalveluihin.

Vesienhoidon palvelut

Etelä-Savon ELY-keskus koordinoi vesienhoitosuunnitelman laatimista ja toimeenpanoa Vuoksen vesistöalueella. Koordinointitehtävän lisäksi ELY-keskus huolehtii vesienhoidon suunnittelusta ja toimeenpanosta Etelä-Savon alueella. Saimaan suurten osa-altaiden siirtymisen Pohjois-Savon osaksi aiheuttaisi huomattavia muutoksi vesienhoidon järjestämiseen. Muutoksella olisi huomattava vaikutus Etelä-Savon ELY-

keskuksen vesienhoidon palveluiden tuottamiseen. Tehtävien ja palvelutuotannon volyymin laskeminen vaikeuttaisi suuresti riittävän osaamisen turvaamista näissä palveluissa.

Yhteenveto

Itä-Savon siirtyminen Pohjois-Savon maakuntaan aiheuttaisi sen, että osa Etelä-Savon ELY-keskuksen palvelutuotannosta siirtyisi Pohjois-Savon ELY-keskuksen vastuulle. ELY-keskuksen palveluista osa tuotetaan maakuntaa suuremmilla toiminta- tai yhteistyöalueilla. Näihin palveluihin maakuntamuutoksella olisi vähäinen vaikutus. Sen sijaan niissä palveluissa, joita tuotetaan maakunnan alueella muutoksella voi olla huomattavia vaikutuksia. Palvelutuotannon lisäksi myös asiakas- ja sidosryhmäsuhteiden hoitaminen olisi järjestettävä Itä-Savossa osana Pohjois-Savoa. Muutos heijastuisi ELY-keskuksen lisäksi monien muiden viranomais-ten ja järjestöjen toimintaan. Itä-Savoon on kohdistunut viime vuosia monilla tehtävä alueilla sen väestöosuutta suurempi osuus Etelä-Savon ELY-keskuksen palveluista. Voi sanoa, että Itä-Savon painoarvo esimerkiksi alueidenkehittämisessä on ollut Etelä-Savossa sen väestöosuutta suurempi.

Kysymys 72

Sote-maakuntarakennelaisissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Maakuntajaolla on huomattava merkitys myös muiden kuin sote-palveluiden tuottamiselle. Maakunnan liitto vastaa aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta ja maakunnan yleisestä kehittämisestä yhteistyössä valtion viranomaisten, alueen kaupunkien ja muiden kuntien, yliopistojen ja korkeakoulujen sekä alueiden kehittämiseen osallistuvien muiden eri tahojen kanssa. Alueiden kehittämisen lisäksi maakunnan liiton lakisäätöisenä tehtävänä on maakuntakaavoitus. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) edistää alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueellaan, joka pohjautuu maakuntajakoon.

Alueiden kehittämistä koskevassa lakiluonnoksessa säädetään alueiden kehittämisestä sekä Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan valmistelusta ja toimeenpanosta. Alueiden kehittäminen on valtion, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa, laajaalaista ja monitasoista toimintaa, joka perustuu alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin.

Alueiden kehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävä kasvua ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua. Alueiden kehittämistä edistävin toimenpitein

1) vahvistetaan kasvua tukevaa elinkeinorakennetta ja taloudellista tasapainoa, kestävää alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä saavutettavuutta;

- 2) tuetaan asukkaiden työllisyyttä, osaamista, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja sosiaalista osallisuutta sekä maahanmuuttajien kotoutumista;
- 3) parannetaan elinympäristön laatua ja hillitään ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia;
- 4) vähennetään alueiden välisiä ja sisäisiä kehityseroja; ja
- 5) parannetaan alueiden omia vahvuuksia ja erikoistumista sekä edistetään niiden kulttuuria.

Maakuntien liitot edistävät alueensa kehittämistä laatimalla maakunnan pitkän aikavälin kehittämisen strategian ja siihen perustuvan maakuntaohjelman. Maakunnan suunnittelusta vastaa maakunnan liitto yhteistyössä kuntien, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja muun valtion aluehallinnon sekä muiden aluekehittämiseen osallistuvien tahojen kanssa. Maakuntajaon tulee tunnistaa em. kehittämistehtävät suhteessa alueelliseen toimintaympäristöön ja vahvistaa näitä. Yhteistyön tekemistä ja toiminnan jatkuvan kehittämisen mahdollisuuksia alueellisten ja paikallisten kumppaneiden sekä asiakkaiden kanssa tulee vahvistaa eikä heikentää.

Esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi ei ole tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille maakunnan ja valtion aluehallinnon tehtäville. Sote-maakuntajakoa ei tule ratkaista pelkästään sote-maakuntarakennelain kriteerein, vaan tarkastelu on laajennettava koskemaan ainakin alueiden kehittämisen näkökulmaa.